

AGUSTÍ JOVER
Economista. Empresa PROMO
MIQUEL MORELL
Economista. Empresa PROMO

EL PLA TERRITORIAL METROPOLITÀ DE BARCELONA, UN PLAT QUE NECESSITA MÉS COCCIÓ

Abordar una reflexió econòmica sobre el Pla territorial metropolità de Barcelona (en endavant PTMB) en no més de 8.000 caràcters resulta un repte, si menys no, estimulants. Tal com ens anunciava l'escriptor de Calataiud, Baltasar Gracián, intentarem fer-ho de la manera més breu possible, sense que puguem assegurar que assolirem ni el mínim de qualitat de la seva màxima.

Abordarem el protagonisme que l'economia ha tingut en els continguts d'anàlisi i propositius del pla, i també apuntarem algunes reflexions al voltant de l'encaix en l'espai i el temps que presenta el PTMB i, per analogia, també la resta de plans territorials parcials que han estat aprovats en els darrers anys.

Vagi per endavant la celebració per l'aposta efectuada per la redacció i la posada en marxa dels plans territorials parcials en el nostre país, planejament de vàlua inqüestionable i necessari per a un desenvolupament més equilibrat del nostre territori.

Entrant en matèria, creiem que l'anàlisi de l'estructura econòmica hauria de tenir un paper cabdal en la fase de diagnòsi i propositiva del Pla, participant de manera més acurada en l'anàlisi del sistema d'assentaments urbans i del sistema d'infraestructures, amb la finalitat de definir amb claredat, entre d'altres: els avantatges competitiu de l'àmbit del Pla i la seva capacitat per atraure noves activitats econòmiques, els reptes de futur del sistema productiu que aborda el Pla per tal de definir unes propostes que hi donin resposta i millorin la seva consecució, etc.

Si bé és cert que el PTMB analitza l'evolució dels sectors productius, les conclusions d'aquesta anàlisi semblen més un complement que no un motiu per formular determinades propostes que sí s'expliquen en clau mediambiental, de geografia urbana o urbanística. El PTMB també incorpora un capítol d'avaluació econòmica en què, a partir de les hipòtesis de creixement econòmic del territori, es contrasta si les actuacions prioritàries hi tenen cabuda i donen resposta a un determinat creixement estimat.

Ara bé, la posada en marxa de les actuacions prioritàries que defineix el Pla i, fonamentalment, les relatives a infraestructures i activitats econòmiques, generaran per se unes potencialitats que, si s'obtenen els resultats esperats, permetran catapultar aquest creixement econòmic previst (incrementant el mercat de treball mitjançant els llocs de treball directes, indirectes i induïts; incrementant la productivitat; incrementant els beneficis socials i disminuint els costos mediambientals, etc.). Introduir l'impacte econòmic potencial de les actuacions en el creixement previst inicialment com escenari *hands-off*¹ ens permet avaluar el grau d'incidència que les actuacions tenen en el creixement econòmic del territori, modificant-lo i alterant-lo a fi i efecte de proporcionar un salt quantitatiu i qualitatiu en el desenvolupament econòmic del territori on s'implanten.

L'economista britànic Lionel Charles Robbins va manifestar l'any 1932, en plena ressaca del *crack* del 29, que l'economia és la ciència que relaciona uns recursos escassos amb unes necessitats il·limitades. Haguem superat o no avui el tsunami i/o la ressaca de crisi econòmica del nostre país, el que és evident és l'escassetat de recursos a la qual ens enfrontem, i l'obligació de tenir criteri per prioritzar les inversions estratègiques de caràcter territorial.

Instruments generalment acceptats i en alguns casos d'obligat compliment en països del nostre entorn, com l'anàlisi de viabilitat econòmica i financera, l'anàlisi cost-benefici, l'anàlisi input-output, etc., ajuden a optimitzar la presa de decisions. I ja va sent hora que, en aquest àmbit, aquest país treballi com ho fan els països d'economies avançades.

A banda de les reflexions anteriors, de caire metodològic i doctrinal, entenem que avui cal també desplegar unes reflexions sobre els encaixos del PTMB en el temps i en l'espai.

El PTMB, no podem oblidar-ho, fou concebut i redactat en un context marcat per la bombolla immobiliària. Aleshores, aquella espiral de quantitats produïdes i preus creixents va ser la taula de salvació d'un sector local tradicionalment tractades com el parent pobre de les administracions públiques. Avui, la forquilla dels escenaris possibles definits en el PTMB poc té a veure amb la realitat actual i amb les previsions a mitjà i llarg termini.

La nova normalitat que presideix el futur d'aquest país dificulta la capacitat inversora del sector públic i, com

1. Escenari de creixement econòmic tipus *hands-off*. Escenaris de creixement econòmic futur a partir del comportament passat dels diferents sectors econòmics. Aquest tipus de previsió no té en compte l'impacte futur de les actuacions prioritàries que pugui determinar el Pla.

a conseqüència d'això, posa en entredit la capacitat del sector públic per complir les inversions en la xarxa de mobilitat. I sense aquesta xarxa de mobilitat, es fa difícil que la inversió privada necessària per desenvolupar els futurs grans creixements tiri endavant.

D'altra banda, hi ha raons objectives per defensar que els preus de l'immobiliari no podran retornar als nivells de preus de la bombolla i, per tant, no podran generar les plusvàlues del passat ni suportar els costos que tant des del planejament territorial com des del marc urbanístic vigent s'ha cregut que podien carregar-se a l'activitat immobiliària. En altres paraules, que l'immobiliari de torn carregui amb els dèficits de serveis i equipaments públics heretats, ja és història. Retornem, forçats per les circumstàncies, al model segons el qual l'àmbit públic podrà gastar i invertir no en funció dels ingressos procedents de l'urbanisme sinó en funció dels seus ingressos ordinaris, recurrents i de capital, i del grau d'eficiència en la gestió dels seus recursos humans, tècnics i materials.

Durant els anys de la bombolla, l'urbanisme va anar derivant cap a una praxi de concertació que va anar assignant a l'àmbit privat funcions i càrregues que sovint no li corresponien. L'espiral de preus i la generació de plusvàlues facilitava l'entesa entre l'administració i els privats. Avui, aquella pràctica ja no és possible. I en cap cas s'hauria hagut de fer tal com es va anar implantant, ja que derivada d'aquella alegria es va anar diluint la noció de la realitat i la pèrdua de noció del risc. Fruit d'aquell miratge, patim avui l'enfonsament d'un sector clau per a la nostra estructura econòmica i d'ocupació, i també l'aparició d'hisendes públiques en fallida tècnica per haver estirat més el braç que la màniga.

Aquestes reflexions no són conjunturals sinó que es configuren com nous paradigmes del desenvolupament territorial i urbanístic present i futur.

Un altre problema del PTMB que cal comentar és el del desajustament d'una lectura territorial supramunicipal que genera un seguit de propostes també d'escala supramunicipal que no troben encaix en la divisió administrativa d'aquest territori ni en el marc de finançament, tant de l'Administració local com de la recentment creada Àrea Metropolitana de Barcelona que abasta els 36 municipis centrals.

Si l'estratègia del PTMB passa per reconduir el creixement difós en el territori i apostar a favor dels grans creixements vinculats a les Ciutats de l'Arc Metropolità, avui tenim un greu problema per manca d'eines de gestió supramunicipal. Encertada l'estratègia del PTMB, cal ara establir les regles de joc de participació municipal en les grans operacions d'escala supramunicipal i assignar a qui correspon tirar del carro d'aquestes operacions.

Per tal de desenvolupar les grans operacions de transformació de sòl per les quals aposta el PTMB, detectem un desencaix per la seva dependència d'inversions en les xarxes d'abast territorial. Alguns aspectes clau: no disposen de cap marc de finan-

çament pel que fa a les inversions en infraestructures d'escala territorial i no disposem de cap instrument de gestió que coordini les inversions territorials i les inversions imputables a la transformació urbanística.

Alguna precisió sobre la relació entre inversió d'escala territorial i el Text refós de la Llei d'urbanisme avui vigent. D'una banda, el PTMB busca la factibilitat –que no viabilitat– de les xarxes a càrrec de les Administracions públiques, i de l'altra, el TRLU preveu la participació dels privats en el finançament de les xarxes de serveis i infraestructures del transport públic. Les xarxes d'escala territorial incloses en el PTMB s'incorporen en la part normativa en tant que reserves de sòl però en cap cas pel que fa a finançament, titularitat, calendari i, si fos el cas, participació dels privats. Sense aquest paraigües d'execució i gestió, l'urbanisme no té marc de referència per poder obligar els privats a participar en el cost de les xarxes i infraestructures de transport.

D'altra banda, i continuant amb les operacions de transformació de sòl d'abast territorial, s'ha demostrat ja que el seu punt més dèbil és la seva inviabilitat econòmica i financera. Precisem: són inviables per manca de marc de finançament de les infraestructures territorials, perquè el concepte de càrrega urbanística no encaixa amb la diversitat d'inversions que convergeixen en aquest tipus d'operacions, perquè l'equilibri de la divisió poligonal no s'adiu amb operacions de mida per a una o dues generacions, perquè els terminis obligatoris per edificar no encaixen amb la mida de l'operació ni amb la dinàmica de mercat, i perquè no disposem d'instruments que ens permetin coordinar un programa d'inversions anticipades (part de les quals d'abast territorial) amb un programa d'inversió en obres d'urbanització i edificació d'aquests sòls de nova creació.

En resum, el PTMB està fet i aprovat, i les consideracions metodològiques i doctrinals apuntades en aquest article s'han d'entendre com un avís per a nous reptes similars. És un plat amb idees fortes, que promet, però li falta afinar el punt de cocció, la consistència de la salsa, preservar la mixtura de sabors i ajustar el punt sal. Aquests encaixos s'han de resoldre a la cuina del territori i l'urbanisme, i sense ells, el PTMB no solament no podrà desplegar tot el seu potencial sinó que pot donar peu a situacions de bloqueig.